

Stručni rad

Teorije nastanka agresivnosti kod školske djece

Karmen Porenta – OŠ Karla Destovnika Kajuha, Ljubljana

Sažetak

U današnje vrijeme agresivnost u školi je sve učestalija i sve više uznemirava cjelokupno društvo. Škola se sve više pretvara u obrazovnu instituciju pri čemu se najviše inzistira na učenikovom znanju zaboravljajući na prijeko potreban odgoj djece i izgrađivanje njihovih stavova. Za učitelje agresivno ponašanje učenika veliki je problem i stvara velike poteškoće. Stoga se stalno traže načini kako pomoći takvom učeniku. U ovom članku ću iznijeti teorije o nastanku agresivnosti kod djece osnovne škole

Ključne riječi: agresivnost, kognitivna teorija, ignoriranje, intervencija i prevencija, socijalizacija djece, odgoj

1.Uvod

Agresivnost, kao uobičajeni i važan dio dječjeg razvoja ima mnogo pojavnih oblika, a znanstvena definicija agresije mora uključivati sve elemente koji su im zajednički. Agresivnost u sebi sadrži neprijateljsku namjeru. Mogu se podijeliti u skupine s obzirom na oblik i funkciju, a najčešća podjela agresivnosti razlikuje tri vrste agresije: fizička, psihička i socijalna. Fizičko ili tjelesno agresivno ponašanje odnosi se na udarce, guranja, lupanja i grizenja, dok psihološka ili verbalna agresivna ponašanja uključuju zadirkivanje, nazivanje pogrdnim imenima, dobacivanja, uvrede i ponižavanje. A socijalno agresivno ponašanje odnosi se na nanošenje povrede ili štete osobi ugrožavanjem njezinih socijalnih odnosa, nastojanjem da se odnosi ugroze ili iznošenjem prijetnje za ugrožavanjem. Agresivna djeca vrlo često imaju probleme u školi te se sukobljavaju s vršnjacima. Takva djeca su vrlo osjetljiva na prijevare, laganje, uvrede, ignoriranje, zadirkivanje i zapovijedanje od strane starijih.

2.Teorije nastanka agresivnosti kod djece

Istraživana su mnogobrojna studija na temu agresivnosti kod djece. Postoje mnoge psihološke teorije koje su se bavile problemom agresivnosti kod djece, naime **instinktivistička teorija**. Glavna karakteristika instinktivističkih teorija je da agresivnost pokreće urođeni instinkt ili nagon koji je dio čovjekovog biološkog nasljeđa. Najpoznatije su: Freudova psihoanalitička teorija, Frommova teorija agresivnosti i teorija Konrada Lorenza:

- Freudova psihoanalitička teorija

Sigmund Freud, razvio je psihoanalitičku teoriju prema kojoj smatra da je ljudska agresivnost biološki utemeljeni nagon. Isto tako, razvio je model prema kojem su suprotstavljeni nagon smrti i nagon za životom [6] Agresivnost je objasnio preko djelovanja dvaju instinkta: instinkta života (Eros) i instinkta smrti (Thanatos). Djelovanje nagona smrti (thanatos) izaziva autoagresivnost ili težnju za samouništenjem, a nagon za životom (eros) usmjerava agresivnost prema drugima [7]. Jedan od načina oslobođenja od nagona smrti jest kroz proces sublimacije, tako da se agresivni nagoni preusmjeruju u neke društveno prihvatljive zamjene.

- Frommova teorija agresivnosti

Ova teorija definira agresivnost kao svako ponašanje kojem je cilj da se nanese šteta drugoj osobi. Prema Frommu, postoje dvije vrste agresivnosti: benigna i maligna. Benigna agresivnost je urođena, obrambena reakcija, nužna za opstanak jedinke i vrste, dok je maligna biološki štetna i za napadača i za žrtvu, a izaziva je želja za razaranjem i uništavanjem [4].

- Teorija Konrada Lorenza

Teorija poznatija i kao etološka teorija, doživljava agresivnost hidraulički. Energija se nagomilava u organizmu i kada se skupi dovoljno, dolazi do eksplozije [4]. Prema tome, vanjski podražaji i situacija u kojoj se nalazimo ne izaziva agresiju, već pojedinac traži ili stvara objekte na koje bi mogao iskaliti u sebi već postojeću

agresivnu energiju. Isto tako, Lorenz je smatrao da svi instinkti, pa i agresivni imaju određenu svrhu, a to je preživljavanje pojedinca i vrste.

3.Situacijske teorije agresivnosti:

- Frustracijska (F-A) teorija

Teorija definira frustraciju kao osjećaj koji se pojavljuje u situaciji kada se priječi ili na neki drugi način ometa neko ponašanje koje je usmjereno prema postizanju cilja. Ovaj model se zasniva na dvije osnove: frustracija uvijek izaziva neki oblik agresije i agresija uvijek biva izazivana nekim oblikom agresije [5]. Teoriju frustracija – agresivnost istraživali su Barker i suradnici (1941), na način da su skupini djece dali privlačne igračke s kojima su se mogli igrati, nakon što su se djeca poigrala s igračkama, stavljene su prepreke kojim im je bio onemogućen pristup igračkama. Cilj je bio promatrati djecu u toj frustrirajućoj situaciji, neka djeca su se ponašala agresivno, no ipak je glavna reakcija bilo regresivno ponašanje, odnosno igra više nije bila zanimljiva djeci.

- Berkowitzeva modifikacija F-A hipoteze

Berkowitzeva revidirana hipoteza frustracija-agresivnost, prema kojoj se smatra da agresivno ponašanje nastaje kombinacijom unutarnjih poriva i vanjskih podražaja [5]. Ističe kako frustracija ne izaziva direktno agresiju već određeni oblik srdžbe, koji zatim ovisno o određenim čimbenicima, izaziva agresiju. Isto tako, uz srdžbu važni su i agresivni znaci, kao na primjer, oružje, smatra se da njegovo prisustvo olakšava pojavu agresije. Na ovoj teoriji provedena su mnoga istraživanja te se ona smatra uglavnom dokazanom [4].

- Teorije agresivnosti kao naučeno ponašanje

Ove teorije smatraju da je agresivno ponašanje u potpunosti naučeno ponašanje. Zillman (1979) navodi tri vrste učenja agresije: a) instrumentalno učenje, b) učenje podražaja koji se odnose na agresiju i c) socijalno učenje [4]

- Kognitivne teorije agresivnosti

Kognitivne teorije nadovezuju se na situacijske i socijalne teorije agresivnosti te su u psihologiji najprihvaćenije. Ove teorije smatraju da će se pojedinac ponašati agresivno ovisno o načinu na koji percipira i interpretira okolinske događaje. Jedna od najpoznatijih kognitivnih teorija je atribucijska teorija, koja naglašava da hoće li se osoba naljutiti kao odgovor na frustraciju ovisi djelomice o tome atribuirati li namjeru kod onoga tko je njenu frustraciju izazvao, isto tako protunapad se neće javiti ako postoje olakotne okolnosti koje su poznate u trenutku provokacije.

4.Različite tehnike opuštanja koje koristim kada primijetim agresivno stanje kod učenika:

- Vruća čokolada. Učenici zamisle da u rukama drže šalicu vruće čokolade i primakne je ispod nosa. Duboko udahne kroz nos kao da miriše vruću čokoladu. Polako izdahne kroz usta da ohlade vruću čokoladu. To ponove nekoliko puta.
- Vatica u rukama. Učenici nekoliko puta brzo protrljaju svoje dlanove jedan o drugi. Primijete osjete u svojim dlanovima i zatvore oči. Usmjere ih u svoju pažnju na toplinu koja je nastala.
- Zagrljaj - kad se učenik naljuti, nježno ga zagrlim i neko vrijeme mu držim ruku na srcu, kad se smiri pustim ga iz zagrljaja.
- Pretezanje
- Mačke. Učenici zamisle da su mačke koje su se upravo probudile. Prvo povuče jednu šapicu i dobro je istegne, a potom i drugu. Tako rastegne sve četiri šapice.
- Stresanje mrava. Zamisle da po njima mili mnoštvo sitnih, dosadnih mrava. Mogu ih se riješiti samo temeljitim stresanjem. Otresaju ih s ruku, s nogu, s čitavog tijela, s lica, s leđa.

5.Zaključak

Veliki utjecaj na dijete ima okolina u kojoj se nalazi, roditelji, učitelji i naravno škola, koji svi zajedno mogu utjecati na smanjenje agresivnog ponašanja kod djeteta ili do njegovog potpunog nestanka. Agresiju kod djece od najranije dobi izazivaju ljubomora i frustracije koje su sve više prisutne kod današnje djece. Jedan od važnih čimbenika koji potiču djecu na takvo ponašanje jest okruženje u kojem dijete živi, a u prvom redu obitelj, naime, djetetov razvoj započinje od odgoja u obitelji. Isto tako, sve važniju ulogu u djetetovu ponašanju imaju i mediji koji danas sve više potiču agresivno i neprihvatljivo ponašanje. Upravo je zbog tih čimbenika uloga učitelja vrlo važna. Učitelj je taj koji mora dijete upozoriti na dobre i loše strane današnjice te na nedopustivost fizičke i psihičke agresije. Ako se to zanemari, dijete će smatrati da je njegovo ponašanje prihvatljivo. Na dječju agresivnost utječu i računalne igre koje su sve nasilnije i to je problem društva u cjelini.

6.Literatura

- [1.] Bećirović S. (2016). Agresivnost kod djece školske dobi. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
- [2.] Barović Z. (1999). Razumijevanje – lijek za agresivnost. U: H. Vrgoč (Ur.),
- [3.] Agresivnost (nasilje) u školi. Hrvatski pedagoško – književni zbor. Zagreb: ZIB Mladost.
- [4.] Žužul M. (1989). Agresivno ponašanje – Psihologijska analiza. Radna zajednica Republičke konferencije Saveza socijalističke omladine Hrvatske, Zagreb.
- [5.] Essau C. A., Conradt J. (2006). Agresivnost u djece i mladeži. Zagreb: Naklada Slap.
- [6.] Knežević M. (2006). Psihoanalitička teorija Sigmunda Freuda u socijalnom radu. Ljetopis socijalnog rada, 13(2), 205-230.
- [7.] Bilić V. (1999). Agresivnost mladih i mogućnost pomoći. Obnovljeni život, 1 (54), 69–77.